СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 25. Джерзі Ситі, Н. Дж., понеділок, 1-го лютого, VOL. XLV. No. 25. Jersey City, N. J., Monday, February 1, 1937. THREE CENTS

ПОВЕНІ ГУЛЯЮТЬ ДАЛІ

КЕЙРО (Огайо). — Води в ріці Огайо досягнули рекордової висоти: 58 і пів стопи понад нормальний рівень. Ціла армія робітників узброєних у рискалі, постійно підносить вал землі, котрим місто старається вдержати зібрані води ріки та не дати їм розілитися по місті. Військові інжинїри керують захоронною роботою. Вони сподіваються крізи в наступну середу.

З міста Луисвила, в стейті Кентокі, води ріки Огайо почали вже поволі опадати й мешканці починають уже очищувати вулиці з намулу. В улицях видно ями. Суперінтендент шпиталів каже, що число жертв у людях виносить коло 400. Уряд обчислює матеріяльні шкоди в місті на 100 мілїонів долярів. Місто має великі труднощі з опікою над бездомними.

З міста Юніонтавн, у цьому самому стейті, утекло все населення. З міста Падука виселили 24,000 осіб. Остається ще 17,000, але й ці певно виберуться, як сюди дійде гребінь повени. Місцевости Калгун, Луиспорт та Ромзі залиті зовсім. Місто Гендерсон відтяте від світу; в місті нема свіжої води.

У стейті Мізурі підіймаються поволі, але постійно води ріки Місісіпі. Місто Ню Мадрид виселене. Втікачі наповнили міста: Чарлстон, Горнерсвил і Карутерсвил. Між ними багато хорих.

У стейті Тенесі військові інжинїри працюють завзято, щоби вдержати скріплені береги ріки Місісіпі. Військо дало приміщення 12,000 утікачів і приготовляє приміщення для дальших 50,000.

У стейті Арканзо води ріки Місісіпі залили прибережні села. Уряд начисляє 28 утоплених та подає число бездомних на 75,000. У місті Томейто води досягнули вже дахів хат. Багато людей сидять на дахах високих шоп. Людей забирають урядові моторові човни.

В Індіяні гребінь повени на ріці Огайо вже перейшов. По залитих колись містах лежать купи намулу, котрий тепер починають ус[illegible] В декотрих містах стаціоновано війська для охорони від грабіжів. У стейті згинули через повінь 9 осіб. Бездомних тут 75,000.

У Пенсилвенії води рік уже відступають. Місто Питсбург починає очищатися й бизнесовий рух вертається до нормального. Таксамо почато вже роботи коло очищування вулиць по містах Синсинеті й Портсмуті, в стейті Огайо.

АВТОМОБІЛЬНА КОМПАНІЯ ВІДКИДАЄ ЩЕ ОДНУ ПРОПОЗИЦІЮ УРЯДУ.

ВАШИНГТОН. — Секретарка праці Перкинс подала, що Алфред П. Слован, голова Ґенеральної Моторової Корпорації, відкинув її нову пропозицію відбути при кінці минулого тижня конференцію з провідниками страйкуючих робітників у справі полагодження страйку.

Ґубернатор стейту Мішиґен, Мерфі, відкинув домагання викинути з автомобільних фабрик страйкарів, щоб робітники могли вертатись до роботи.

Заряд автомобільного підприємства Бюика кличе робітників у Флинті, Мішиґен до роботи в понеділок.

ДОМАҐАЮТЬСЯ УРЯДОВОЇ БОРОТЬБИ З ПОВІННЮ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтова комісія для контролі повеней подала стейтовому урядові звіт зо стану рік у стейті. Комісія прийшла до переконання, що ріки в стейті знаходяться в такому стані, що стейтові грозить від повені поважніша небезпека ніж стейтам над рікою Місісіпі і її притоками. Звіт приходить до висновку, що стейтовий уряд повинен узятися за реґуляцію рік, одначе його заходи повинні годитися з заходами федерального уряду.

СМЕРТЬ ДИТИНИ В ОГНІ.

НЮ ЙОРК. — Родичі 3-літнього хлопця Роберта Джекса й кількамісячного немовляти в Бронксі пішли до фільмового театру й лишили дітей самих дома, кажучи хлопцеві дивитися за немовлятем у візочку. Батько до театру не пішов, але вернувся від дверей. Як він підійшов під дім, побачив пожарників, що гасили вогонь у його мешканню. Його старший синок бавився сірниками, назбирав купу паперу коло візочка братчика й підпалив її. Сусіди побачили дим і візвали пожарників. Пожарники погасили вогонь. Старший хлопець має попечені ноги. Немовля згоріло.

ВЕЛИКИЙ ГРАБІЖ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Чотири замасковані бандити, узброені в рушниці, машинові кріси й револьвери, напали в пятницю коло 1-шої зполудня на уряд підприємства Тріо Дай Воркс Ко., як підприємство збиралося до виплати робітникам, і забрали від компанії приготовані на виплату гроші в сумі $11,080.

СМЕРТЬ РЕКЕТІРА?

ЛИНДГЕРСТ (Ню Джерзі). — Під канцелярію підприємства „Линдгерст Авто Сейлс Ко." підїхав у четвер вечором автомобіль і освітлив сильними лямпами нутро канцелярії. До канцелярії зайшли два замасковані бандити й вистрілами з револьверів убили власника. Поліція догадується пімсти ракетірів.

АНҐЛІЙЦІ НЕ ДАДУТЬСЯ ВИВЕСТИ В ПОЛЕ.

Англійська Партія Праці, в якій змагалися крайно ліві і праві соціялістичні струї, остаточно викинула зі стоїх рядів групу тих соціялістичних провідників, що тягнули до співпраці з комуністами та навіть хотіли створити з ними „спільний народній фронт". Партія праці опирається виключно на робітниках і обєднує в собі робітничі юнії.

ХЛЄСТАКОВ КИТАЙЦЕМ.

Мало хто знає, що „Ревізор" Гоголя належить до тих нечисленних пєс, які здобувають собі щораз більший доступ із сходу на захід в Европі. Німці, французи, анґлійці віднаходять новий смак у цій сатирі нашого ґеніяльного земляка, що так добре схопив тип, щораз більше поширений у світі. Та хто міг думати хочби ще вчора, що Гоголівський Хлєстаков матиме найбільший успіх на фільмі... в Китаю? Ні українські, ні російські кінорежисери не використали досі цієї прегарної теми. Відомий чеський комік Власта Буріян в[illegible]оистав її занадто поверховно, без більшого успіху. Китайці перенесли дію „Ревізора" на передреволюційну добу... в Китаю. Китайський Хлєстаков, якого грає артист Ху-Пін, появляється в малому містечку наче гість з другої планети. Він має монокль, европейський одяг, докидає до розмови анґлійські слова (зовсім недоречі), а всеж кожний, хто знає „Ревізора", відразу може його пізнати в китайській перерібці. Є тут гарні побутові сценки і майже всі діеві особи з комедії.

З ПОЗНАНЩИНИ НА СХІД.

Тяга польських купців і ремісників з заходу на схід дістає вже прикмети масової мандрівки. За останні тижні осіли нпр. у Золочеві сім підприємців з Великопольщі, з них три відчинили самостійні крамниці. Преса нотує „ентузіястичні зустрічі" познаняків місцевими поляками. В Тернополі відбулась така зустріч дуже святочно з прапорами й орхестрою. Це йде „сильний і вартісний складник національної оборони".

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ З ЦАРИНИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

В польській пресі йде оживлена дискусія на тему господарської доцільности примусової парцеляції поміщицьких земель і законної неподільности та дідичности селянських ґрунтів. Прихильники і противники обох концепцій висувають ряд арґументів, щоб виказати правильність своєї думки. Замітну статтю К. Єжмінського помістив журнал „Ґосподарка Народова". На думку автора — виконання німецької концепції „Баверштанду" в Польщі скриває великі соціяльні небезпеки. Польський промисл занадто слабий, щоб дати прожиток тим, які змушені будуть кинути селянський стан. Сьогодні мають вони всетаки яку-таку спромогу життя хоч на карловатих ґрунтах.

ФІЛЬМА ПРО ЕСПАНСЬКУ ВІЙНУ.

В Німеччині будуть у найближчому часі висвітлювати велику фільму про еспанську війну п. з. „Дер Ґайсель дер Вельт". Фільма має представляти страхіття громадянської війни в Еспанії.

ДЕЛЕҐАЦІЯ З ПІДКАРПАТТЯ У ЧЕСЬКОГО ПРЕМІЄРА В СПРАВІ АВТОНОМІЇ.

На днях їздила до Праги специяльна делеґація з Підкарпатської Руси, яка передала прем. Годжі законопроект широкої автономії для Підкарпатської Руси, що його виробила й одобрила недавно Центральна Руська Народня Рада. У склад делеґації входив м. ін. відомий український діяч о. А. Волошин, пос. Ревай, сен. д-р Бачинський та інші. Прем. Годжа приобіцяв, що уряд розгляне докладно цей законопроект і після того запросить делеґацію Ц. Р. Н. Р. до Праги ще з кінцем січня 1937 р. Делеґація відвідала теж міністрів: Дерера, д-ра Черного, Шрамека і Франке.

ПІДЗЕМНИЙ ПАРИЖ.

Французські архітекти виробили проект нової системи підземної комунікації в Парижі. Цей проект зголосять на міжнароднім конґресі урбаністів, який відбудеться ц. р. На паризькій світовій виставі буде виставлений мініятурний плян підземного Парижа.

Цей проект передбачає будову підземних автострад на доволі великій ґлибині. Кожна автострада буде складатися з трьох тунелів: горішнього для вантажних авт, які будуть їздити в обі сторони, та двох долішніх для особових авт. В кожнім із тих двох долішніх тунелів рух буде відбуватись тільки в однім напрямі. Головна вісь автостради буде вести від Порт Майо до Венсен. Друга вісь від Порт Орлеан буде роздвоюватись у двох напрямках: до Сен Дені і до Бурже. Від площі Згоди до летунської пристані можна буде приїхати за 10 хвилин. Із тими двома головними лініями будуть лучитись інші бічні лінії. Перехресні точки, де можна буде переїхати з одної автостради в другу, будуть під площею Згоди і Шатле.

Кошти цього велитенського пляну обчислюють на 30 мілїонів франків. Цікаве, що будова підземних залізниць дешевша ніж надземних. Кошти виплатяться вже по 30 роках.

ПЕЧЕНІ ГУСИ НА ЗАЛІЗНИЧИХ РЕЙКАХ.

Недавно трапилась у Чехословаччині недалеко Літовиць залізнича катастрофа, яка мала дивні наслідки. У вантажному возі поїзду везли запаковану пересилку печених ґусей, яка важила 600 кг. Ці печені ґуси були призначені на продаж до Праги. При зударі двох поїздів ґусятина розпакувалась і вилетіла на рейки. Тому, що на посилці не було адреси того, хто висилає, залізнича влада рішилась відпродати врятований транспорт печених гусей місцевому населенню. Найбільш печеної ґусятини купили самі залізничники.

РАДІО НА ПОСЛУГАХ МИСЛИВИХ.

Недавно перевели у Франції дуже цікавий та сензаційний експеримент, одначе не дуже чесний. На фармі, положеній недалеко від болота, де виводилося багато диких качок, заінсталювали серед домашніх качок мікрофон і получили його з короткохвильним радієвим апаратом. В болоті, в шуварах примістили голосник, який передавав крик домашніх качок. За цим криком прилітають дикі качки і стають легкою добичею мисливих.

ФУТБОЛЕВИЙ КЛЮБ ДІДУСІВ.

В Анґлії, країні футболевого спорту, ніхто не дивується, що навіть старші, поважні громадяни дуже радо займаються спортом, не тільки як клюбові провідники, але й на зеленій мураві.

Перед кількома роками заснували в селі Лінґдалі, у ґрафстві Йоркшір, клюб під назвою „Футболевий Клюб Дідусів", який зєднав собі за короткий час величезні симпатії і прихильність анґлійських спортових кол. Дружина дідусів почала виступати по ріжних містах, де її дуже радо вітали. За прикладом лінґдальських дідусів пішли інші міста та почали основувати в себе також „Футболеві Клюби Дідусів". Найближчі змагання гратимуть лінґдальські дідусі в Лондоні з „Футболевим Клюбов Дідусів" з Канінґтавн. Лондонський клюб має 190 членів, які мають разом 14,000 літ. Змагуни мають більше як по 70 літ, а капітан дружини М. Вуртон має 85 літ і грає на середині нападу.

ПОЖЕЖА В СУШАРНІ ХМЕЛЮ.

В Дубні згоріла одна з найбільших сушарень хмелю, власність Банку зарібкових спілок. У сушарні знаходився запас хмелю вартости пів мілїона зл. Пожежна сторожа мусіла працювати в ґазових масках, бо з будинку добувалася пара сірки й не давала ближче приступити. Сушарню, що була обезпечена, державив майор Баїнка.

ТЕРНОПІЛЬЩИНА ЙДЕ ВПЕРЕД.

В районі Подільського Союзу Кооператив у Тернополі є тепер 81 кооператив для загального закупу і збуту. З них провірено в 1936 році 73. У цих провірених кооперативах прибуло за останній рік 497 членів, себто 7 членів на одну кооперативу. Денні торги товарами в кооперативах зросли пересічно на 1 кооперативу на 4.15 зл. і дають тепер на одну кооперативу пересічно 52.55 зл. Денні торги продуктами зросли у пересічі на 1.47 зл. і дають на одну кооперативу 21.82 зл. Зате лядові борги зросли по кооперативах пересічно ня 58 зл. на кооперативу. Замкнення рахунків виказало в пересічі на 1 кооперативу 192.32 зл. надвишки. У цілому районі нема вже сьогодні ні одного села, де моглаб ще повстати кооператива для загального закупу і збуту, а з тих кооператив, що вже існують, лиш одна викликує побоювання за дальший розвиток.

В ПОЛЬЩІ НЕ МОЖУТЬ СТЕРПІТИ НАЗВИ „УКРАЇНЕЦЬ"

ЛЬВІВ. — Українська преса приносить день за днем відомости про те, як польські урядовці й польська преса нехтують іменами „Україна" й „українці". Вони для них далі не існують. „Ілюструвани Курер Цодзенни" помістив навіть ніби „наукову" статтю про те, що полякам не вільно вживати тих назв, повторюючи при тім стару байку, що „Україна" це назва краю, що „лежить на кінці держави", себто держави польської. Польський „учений", як і польська ґазета, беруть у горячу оборону тих усіх „поржондних русінуф", що держаться старої й одинокої правдивої своєї назви „руский". Назву „український' 'видумав, каже ця ґазета, доперва — Грушевський. На ті дурниці дав основну відповідь проф. Мирон Кордуба, доказуючи історично й джерельно, що назва „Україна" походить з XII віку. Він теж заявив, що польська пропаґанда за назви „Русь" і „руский" є політикою на користь Москви, себто є пропаґандою „єдінства русскаго народа".

РАДЕК ВИРАТУВАВСЯ.

МОСКВА. — Чудом-дивом Карла Радека, якому прокуратор закинув найбільше прогріхів супроти Сталіна й Совєтів, не засудили на смерть. Він, як і другий найголовніший обвинувачений, Сокольніков, дістали по 8. літ тюрми. Присуд призначив для 13 обвинувачених кару смерти, а для чотирьох — досмертну тюрму.

ПОЛЬЩА НЕ Є ПРОТИЖИДІВСЬКОЮ, КАЖЕ БЕК.

ЖЕНЕВА. — Йосиф Бек, польський міністер справ заграничних, обороняв Польщу перед закидом, що вона антисемітська. Він твердив, що жидівська проблема в Польщі є проблемою економічною й соціяльною. Признав, що це правда, що в Польщі є протижидівський рух та що є протижидівські часописи, які домагаються, щоб жиди еміґрували з Польщі. Казав, що справа еміґрації дуже актуальна, бо з кожним роком прибуває в Польщі яких 50,000 жидів. І то в часі, коли Польща не може виживити тих жидів, які вже є, а які займаються виключно дрібною торговлею, котру тепер їм видирають кооперативи. Уряд бореться з антисемітизмом, але бачить, що цей рух є на ділі чисто економічний. Вихід з цього може бути тепер тільки один: треба допомогти жидам еміґрувати з Польщі до інших країв. Тільки тут насувається тяжке питання: куди?

ВСЮДИ ДОБАЧУЮТЬ РУКУ О. У. Н.

ВАРШАВА. — Пішла поголоска, що до Польщі має приїхати І. Бахаричек, славний хорватський еміґрант-революціонер, якого діяльність лучать з акцією відомого терориста Анте Павеліча, відомого з часу вбивства юґославського короля Олександра І. Ця поголоска вже вистарчала на те, щоб поширити другу, що нібито Бахаричек приїжджає до Польщі шукати порозуміння з українськими революціонерами.

ВЕЛИЧАВИЙ ПОХОРОН Д-РА СТЕПАНА ФЕДАКА.

ЛЬВІВ. — Смерть д-ра Степана Федака викликала сум у цілім краю. Покійний, умираючи, вимагав, щоб його похоронено без особливих парад, промов і вінків. Та це не здержало тисячних мас від участи в похороні. Похоронний похід був такий величезний, що на головній міській артерії — Сикстуській-Леґіони-Ринок — треба було припинити всякий рух. Це особливо замітне, бо підчас походу падав дощ і було студено. Покійного хотіли поховати на громадський кошт, та родина цьому спротивилась і сама оплатила всі видатки та ще зложила більшу суму на добродійні цілі, замісць висилки окремих подяк для всіх тих, що надіслали вирази співчуття з приводу смерти д-ра Федака. Українські установи, які хотіли покрити кошти похорону, рішили зложити поважнішу суму і призначили її на добродійні цілі як вираз пошани для Покійного. Такі добровільні датки складають теж ті, що хотіли зложити вінки на могилу Покійного. В згадках про Покійника називають його „найпопулярнішою сучасною українською постаттю". Пишуть, що Покійний ніколи не відмовився від ніякого громадянського обовязку.

ВИЙДЕ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ.

ЛЬВІВ. — Видавнича установа „Український Видавничий Інститут", яка вже заслужилася у нашому громадянстві виданням великої та дуже цінної з національного погляду праці д-ра В. Кубійовича „Атляс України та сумежних країв", заповіла, що приступає до видання сільсько-господарської енциклопедії. Ця енциклопедія буде основним підручником сільського господарства в широкому значінні, отже обійме суспільну агрономію селянства й сільського господарства й т. п.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИЗОВ КАПІТАЛУ УРЯДОВІ

Кілька днів тому американські ґазети розписувалися широко про апель Джана Луиса, голови Комітету для Промислової Орґанізації, до президента Рузвелта помогти автомобільним робітникам у їх боротьбі проти автомобільних баронів. Через те, що Луис пригадав при тій нагоді президентові Рузвелтові на політичне підпертя робітників при останніх виборах Рузвелта, ґазети писали широко про нетакт Луиса. Коли майже на другий день по цій заяві Луиса Словн, начальник Ґенеральної Моторової Корпорації, відкинув запрошення секретарки праці в кабінеті президента Рузвелта на конференцію з представниками страйкуючих робітників, ті самі американські ґазети, що роздирали на собі одіж зприводу поступку Луиса, про значіння поступку Словна вважали за відповідне замовчати.

Тимчасом поступок Словна має теж велике значіння. Коли начальник великого промислового підприємства вважає за оправдане відкинути заклик федерального уряду на конференцію з представниками юнії страйкуючих робітників, то цей факт драматизує в яскравий спосіб важну ситуацію в американській суспільности. Ця ситуація різко відбивається від ситуації в европейських краях, орґанізованих на подібних основах, як Америка, наприклад, в Анґлії. Там голова найбільшого підприємства не важивсяб відкинути зазиву уряду на конференцію з представниками робітників. На такого підприємця дивилисяб як на нахабного диктатора, що не признає нічиєї волі крім своєї, а тимсамим за людину, нездібну до ведення великого підприємства. В Анґлії вже й найбільш диктаторські підприємці пізнали, що належне ведення бизнесу вимагає сильних і вправно ведених юній.

Одначе Словн не поносить усеї вини. Винуватий тут теж і конґрес, що досі ще не придумав урядової, себто безсторонної, машинерії для полагоджування страйків. Щоправда, конґрес говорив багато про те, на яких засадах треба полагоджувати страйки, але він іще не встановив посередника, що в кожнім страйку має право закликати обі сторони до зеленого столика й приказати їм виложити на стіл свої жалі й домагання. Лише в одній ділянці бизнесу, в залізницях, існує щось у тому роді. Уряд натискає там за згоду між робітничими юніями й підприємствами. Як котра сторона хоче змінити таку угоду, вона може домагатися такої зміни, подавши повідомлення про це Краєвій Раді Посередництва на 10 днів перед упливом реченця, до котрого обовязує угода. До 20 днів після цього відбудеться в цій справі конференція. В ній посередничить урядове тіло. Сторони мають нагоду поговорити з собою, поторгуватися, дійти до якогось висновку.

Чому неможнаб завести подібного в усьому промислі краю?

Д-р Остап Грицай.

СТЕФАНИКОВА ЛЮДИНА

Вінком спомину на могилу великого письменника.

II.

Земля — це сім тайн душі Стефаникової людини, її все право і її ввесь рихт, її Сезам і її властивий Бог та демон.

„Та куди ви си вібрали? — питає в оповіданню **„Вона-Земля"** Семен утікаючого перед війною Данила. — За панами і жидами? Цісар має для них касу отворену, а вам каса заперта. Як увідете в чужий язик, у великі студені мури, то доля розфуреє вас по каміню і лиш снити си вам буде наша красна земля, а руки закостенілі будуть з непамяти сіяти на сміх панам, що спаціруют, яру пшеницю по каміню. **Бог не прийме вас до себе з того каміня, але віде перед свої ворота, як вас убют на ваші земли. Обертай си на свою мнеконьку землю, а там буде вас Бог благословити і на шибеници..."**

А далі:

„**Наше діло з землею;** пустиш еї, то пропадеш; тримаєш еї, то вона всю силу з тебе вігортає, вічерпує долонями твою душу; ти припадеш до неї, горбишся, вона з тебе жили вісотує, а за то у тебе отари, та стада, та стоги. І вона за твою силу дає тобі повну хату дітий і внуків, що регочуться, як срібні дзвінки, і червоніють, як калина..."

Значить — прапервісна, праприродня і незрушима гармонія стихії. Фавстовий пакт людини з землею на життя і смерть і на віки вічні. Приналежність одного до одного не силою сліпої інертности славної етноґрафічної маси без внутрішньої необхідности, без свідомости і без власної ідеольоґії, а силою звязку, якому святі книги Старого Завіта завдячують усю свою божеську велич. І тут Стефаникова людина видвигається понад мужицьке середовище. Вона перестає бути простим мужицьким типом, цікавим для нас і зрозумілим тільки як випадковий представник випадкової суспільної кляси, а стає важливим виразником народу та всенароднього права-рихту до своєї землі. Не в тому проблема Стефаникової людини, чи вона мужик чи ні, чи вбога чи багата, чи благословенна долею чи ні, а в тому, чи вона на своїй землі, і чи вона її господарем чи тільки наймитом у ворожого їй пана. Бо та земля у Стефаника, — як у ніякого іншого з наших оповідачів, це велике оживотворення. Це не шмат чорнозему з такими і такими то аґрарними признаками, а таємно живуче ество з іраціональною любовю до своєї людської дитини, з якою вона хоче жити на віки, а коли мусить розлучитися з нею, ховає її душу, як той індійський чародій, у своєму лоні, і наче з великої любови сама вбиває її. Ось поки втікаюча Данилиха

„...ще з фіри виділа наше село, то плакала, то з воза втікала, та невістки здоганяли, а як не вздріла вже свого села, то заніміла... Бадю Даниле, не дивуйте! Вона лишила слова свої на вікнах, та на золотих образах в своїй хаті, то вони як пташечки бються по порожній хаті, як сироти. Молитви щебечут по вуглах, а баба без них німа буде..."

І доки Іван Дідух ураз зі своїм одним конем тягав у мотузяній шлиї снопи з поля або гній у поле, доки „зіцірував" курей на гною тай їв на лаві свій убогий хліб, то він усетаки не знав великого горя. Він був несвідомо щасливий подихом тієї таємної коханки — землі. Але коли сини, не хотячи бути наймитами, намовили його їхати в Канаду, аж тоді починається траґедія Івана **(„Камінний Хрест").**

„Заскреготав зубами, як жорнами, погрозив жінці кулаком, як довбнею і бився в груди. Озміт та вгатіт ми сокиру отут у печінки, та може той жовч пукне, бо не вітримаю! Люде, такий туск, що не памньитаю, що си зо мнов робит!"

Або:

„Потім мене такий туск напав, що-м чиколонки гриз і чупер собі микав, качьивем си по соломі як худобина. Тай нечисте цукнуло си до мене! Не знаю і як і коли вчинив-ем си під грушков з воловодом. За малу хвилю був бим си затьиг. Але Господь милосердний знає, що робит. Нагадавем собі свій хрест тай мене геть відійшло. Иц, як не побіжу на свій горб! За годинку вже-м сидів під хрестом. Посидів, посидів довгенько тай якос ми лекше стало".

І це таке знаменне для Стефаника, що історія Дідухового виїзду до Канади редукується в нього виключно до чудової сцени прощанням з селом, а властиво не з людьми, тільки з землею. А такимсамим непереможним туском горює земля за людиною вже в першім нарисі Стефаника **„Синя книжечка"** („Віхожу на двір, а ліс шумит, словами говорит: верни си, Антоне, до хати, верни си, мой!"), вбиває своїм туском рекрута Николу **(„Стратив си")**, навертає Федора Палія з міста знову до села („Земля під колоссям лящіла, співала, словами говорила") і виливається радісною піснею життя у словах міцного Третильника **(„Сон"):**

„Я можу працювати, бо маю моцні руки, як кінцке копито. Талапну раз тай дух вискочить!... Землю цулуй, де си поступиш, бо вона ци твоя, ци чужа, то ти з неї жнеш, своя родит і чужа родит... Певне, що правда, ой допевне! Ґрунт то спосіб до всего, як твій є. Він тебе загріє і накриє і погодує і честь тобі поведе. Як не маєш свої ниви, то не маєш куди ходити, не маєш по чім... Нема, нема, о нема... Я довго бідив по чужім поли. Але Бог мені вігодив, дай Боже так кождому. Взяв тай дав. На тобі, каже, грінку землі, але не пусти, тримай... Зубами держи її, кохай, як коли жінку, що тобі під руки вдала си".

Тут, як і в цілому ряді інших таких відгуків, Стефаникова людина стає всеціло собою. Невольницькі риси губляться зовсім, і людина, українська людина, захоплює нас стихією своєї вщерть здорової і дужої душі.

І тим то, сказатиб, пївмістичним звязком зі своїм елементом, з землею, душа Стефаникової людини надихує нас навіть у назвичайніших картинах найзвичайнішої буденщини чудною, як лиснюючий проріз чорнозему первісністю, від якої все тільки один крок у глиб, у засвіт, словом: у світ демонічного. І тому Стефаникова людина не така то вже пересічна. Її буденщина це ніяка сіра побутовщина, її життя ніяке тупе животіння робітньої худоби, яка поза неспокоєм голодного шлунка іншої турботи не знає. Між типами сільських багатирів у Стефаника всього один-одинокий Андрій Курочка („Палій") томиться у ярмі свойого багатства, найбільше проклинає долю і безнастанно підганяє своїх дітей і наймитів до тупої панщини на своїм. Але саме цей тип у Стефаника найменше переконливий, однозначно завужений і власне у своїй однозначности без того багатого, душевного спектра, яке зазначується в його найкращих малюнках. Воно просто щось, ніби крива риса в цілoвиді Стефаникової фільософії землі коли читати слова: „Тяжкий ярем мужицького багатства, котре ніколи не дає ані спокою, ані радости ніякої". Бо зрештою Стефаникова людина, наскільки вона тільки у своїм елементі, тобто своєправним господарем на своїй землі, — вміє почувати всю блаженність дужости, що пливе саме з приналежности до неї навіть і тоді, коли та земля вигортає з неї всю силу і вичерпує її душу. Вона любить свій мужицький труд, як творець свою творчу муку, і ще й по смерти не бажає собі тратити звязку з нею, коли словами діда Максима наказує як свою останню волю:

„Ці подерті суки гадают, що я їм поле тримав? Як умру, то най на моїм поли чічки ростут та най своїми маленькими головами кажут Отченаш за діда".

Або як та бадьора баба Дмитриха **(„Давнина"):**

„У кождї перекладині є всего однако, там і там і там. Кожда невістка най собі озме хоть цу, хоть ту, бо кожда однака. А пета перекладина на церкву за старого і за мене, цеї не руш мині жадна, бо бих руки обтьила!"

Тимто такий тип, як ненаситний ніяким добром Курочка, це тільки куркулівський тип, стількиж бідний душею, що й своєю погонею за майном. А Стефаникова людина навпаки. Вона багата своєю вщерть первісною духовістю, якої скаля ступінується з тоюж самою стихійністю по лінії гармонійности, що й по лінії траґізму, відповідно до того, в якому вона відношенню до свойого пра-елементу — землі. Коли воно позитивне, коли людина працює собі над своїм, а земля родить для неї, тоді Стефаникова людина витворює своєрідну красу власного, гостро окремішнього життя, не менше ориґінального питомою собі сферою, ніж нпр. життя нідерляндських дуків, швайцарських верховинців, або степових патриціїв. Бо хібаж не мужицький патрицій Стефаниковий дід Дмитро в нарисі „Давнина"?

„Воли годував три роки. По трьох літах вигонив їх у місто на ярмарок. Брав за них чотирі сотці, за двіста ринських купував другі, молоді воли, а дві сотки ховав у стару податкову книжку і замикав до скрині. Збіжжя не молотив по кільканацять років і подвіря його було закладене довкола стіжками. Найстарший стіжок був чорний, той під ним сивий, менший від нього сивавий, тогідний білий, а цьогорічний жовтий як віск... Солонини в коморі стояло три бочці. В одній трилітна, жовта і мягка, як масло; це дідова бочка; в другій дволітна, пів-жовта, пів-біла; це бабина бочка; а в третій цьогорічна, біла як папір, це була дитяча, бо діти лише свіжу солонину любили... Отак дідові сотався день по дневі мирно і супокійно. Ніколи його зуби не боліли, ані ніяка слабість не терла і ціле життя не бачив він коло себе ворожки... А баба наткала та нашила стільки, що грядки під полотнами та коверцями вгиналися".

І ніколи той дід Дмитро не сидів у хаті дурно. Як не чесав волів, то певно майстрував коло старого ярма або коло старого плуга. І як своєрідний патриційський рис в духовості діда Дмитра вражає нас те, що він, неначе який мужицький Медічей, робить свою хату осередком просвіти й культури в селі. — „То сам початок читальні кажеться тут — заходит ще від старого діда Митра і від баби Митрихи і дяка Базя. У їх хаті зачав дяк перший раз читати книжечки. Ще й тепер дес попід сволоками заткані „Божі листи" та „Луці Заливайки", але тепер ніхто вже їх не читає, минули си..."

(Далі буде).

ДУБ ЯК СПАДЩИНА.

Бували вже такі випадки, що хтось умираючи оставив завіщання, в якому просив заопікуватися його псом чи котом. Та в Атенах помер громадянин, який у завіщанні розпоряджується у справі дерева. А саме в Атенах помер полковник Джексон, який мав гарний сад, а в ньому велитенський дуб, якого полковник над усе любив. Щоб не допустити до того, щоб дерево, яке так часто давало йому приємний холодок, дісталося невдачним наслідникам, написав у завіщанні таке: „Я все дуже дбайливо ходив коло дуба, що росте в мому саді, тому хочу, щоб і після моєї смерти це дерево охороняли. Це, на мою думку, лише тоді буде можливе, коли дуб не буде належати до нікого, а також земля в промірі пять метрів, де росте цей дуб". Щоби сповнити бажання пок. Дрексона поставили довкола дуба в такому промірі штахети, щоби показати, що власником тієї землі є згаданий дуб.

— Панно Ірцю, чи можу спитати, як то є: перший ваш наречений звався Антін, другий Богдан, а третій Володимир. Чи то припадок, чи ви вибираєте наречених поазбучно.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонюється. — Авторські права застережені.

(115)

За хвилю приїжджає вершник. Він дає Володькові мотуз і каже, щоб пішов отуди на поле. Там лежить у покосах овес. Володько йде й приносить добру вязку вівса. Вершник привязує свого коня до Володькового воза і питає:

— Єл ти что?...

— Мало, — відповідає Володько.

— Ну так паді са мной...

Мовчки обидва відходять. Ідуть досить довго. Приходять в гущавину гаю. Тут стоїть обставлена високими дилями загорода, посередині котрої палає багаття. Навколо лавиці, столик, комердяки. Скрізь стоять, сидять, лежать люди. Мужчини і жінки. Ці останні стрижені, у мужеських одягах і в кепках.

— Здаров, братва! — проговорив вершник.

— Здравя желаем, таваріщ командір! — відповіли йому хором.

— Чай єсть? — запитав командір.

— Єсть...

— Тяні сюда! Кто там севодня хазяйка?... На двоїх лей. У меня вот маладой таваріщ жрать хочет. Ну как ляхі?...

— Нічаво. Наші пака толька балуют. Севодня ссаділі еропплан.

— Їхній?...

— Панятно. І то обозникі, с вінтовок... Ґріцко-шорнік здорава бйот. Трі пана забралі і ломаную машіну...

— Жівиє пани?...

— Живйот. Адному то'ка башку свернуло.

Зявляється теплий в алюмінієвих чашках чай, чорний грубий хліб і холодна яловичина. Командір їсть стоячи. Володько присів на кусні дерева. І чай, і яловичина смакують надзвичайно. Володько їсть і розглядає обличчя людей та їх одяги. Сяйво багаття яскраво освітлює ці дужі у шкіряних одягах постаті з крутою й уривною мовою. Називають себе політруками, воєнкомами, або просто командірами. Розмова йде живо. Час від часу зривається й вибухає буревій реготу. Сильні білі зуби блищать у сяйві полумінї.

Зїли, що подали. — Сит? — запитав командір Володька.

— Кажеться, — відповів той.

— Вот ета вязьмі с сабой, — і подає бохонець хліба і торбинку цукру. Володько мовчки бере і відходить до свого воза. Глибока ясна ніч. Місяць звівся на височінь і світить завзято.

Володько примостився спати на возі. По деякім часі приходить командір.

— Спіш, мальчік?...

— Сабіраюсь, — відповідає Володько.

— А мнє будет там мєсто? — питає далі.

— Пожалуй, хватіт, — каже Володько. Вот здєсь, — і сам відсувається на бік.

Командір пробує, чи досить соломи, йде кудись, приносить оберемок вівсяних отрубів. Стелить для себе і для Володька. Після обидва лягають разом горілиць. Через віти дерев моргають на них зірки. Десь-не-десь прокрадається пасмо місяцевого сяйва. Командір сильно позіхає і починає розважати.

— Ех... краще булоб півнем родитись... Не людина, а хмара летюча. Сьогодні тут, завтра за тридевять земель, а післязавтра в чорта. Ти сам то звідки?

— Я? — перепитує Володько. — Тутешній. Волиняк. Верстов вісімдесять від цього місця... — Цілком поважно відповідає Володько.

— Батька маєш?...

Володько відповів. Після командір зацікавився Володьковою освітою. Дістав відповідь...

— Я так і думав. Освіта важна річ. Ніс мужицький, а очі відразу того... Блищать доґарітмами. Математику вчив?... Перва, брат, річ. Сам Маркс на математиці пролетарський клас у другу степень поставив. От, наприклад, Бог... Був Бог, а тепер виявляється, космічна сила суворо, як два рази два, підпорядкована законам вищої математики... Тисячі літ людські тварини не могли додуматися, що всяке тіло, потоплене у воду, тратить на своїй вазі точно стільки, скільки, важить витиснена ним вода. Будь то камінь, людина, чи індійський слон. А от зявиться ще Архимед і скаже: от та он зоря, якої світло доходить до нас впродовж, скажемо, двох мілліонів літ, є ніщо інше, як якась неіснуюча тепер формула, складена з смішно нікчемних математичних знаків. Ні? І тоді питаю: де Бог? Що є Бог?...

Володько слухає, але чує не те, що говорить командір, а той ледь помітний відгук слів у ньому самому... Він чує, що в ньому швидко прокидається і миттю по цілому тілі розливається велике бажання й собі вплутатися в хащавини темних командірових міркувань. Але дух боротьби й змагання ставить Володька в становище противника.

— Бог? — каже Володько. — Про це тяжко говорити... Колись як я був дитиною, чи малим хлопцем, я не знав Бога, але вірив у Нього. Тепер же я часто чув і читав, що Бога нема. Під тим напором я часами перестав вірити в Бога, але я пізнав Його...

— А от цікаво, як?...

— А от так: передовсім мене цікавить, чому люди так багато придають ваги тому, що якийсь Архимед винайшов такий простий закон, а так мало дивуються первопричині того закону. Ви самі сказали, що тисячі літ люди не розуміли такої простої речі. А як зрозуміли, то що з того? Чи можуть вони змінити той закон? Чи знають вони його причину?...

От візьмімо, скажемо, людину. Я сам недавно читав, що людина це твір, зложений із клітинок. Що людське тіло має 222 кості. Що кров, яка підтримує життя клітинок, має якісь там червоні тільця. Що в цілому тілі здорової людини є тих тілець 22 біліони. Що завдяки функції печінки живуть вони, здається, всього 20 днів. Щоб ми з вами могли жити, мусить наш орґанізм фабрикувати тих тілець 10 міліонів в одну секунду. Навіть відомо, скільки разів за своє життя переходить кожне тільце через людське серце. Це робить воно коло 3,000 разів. Серце людини це вічний рух. За нормальне життя воно зробить 30 міліонів ударів. І тільки по двох ударах воно робить перерву одну шесту секунди...

І от скажжіть мені, товариш командір: чи розумієте ви, не дивлячись на цілу масу математичних знаків, що то є людина? Чи розумієте того майстра, хто сказав їй: повстань, жий, родися, воюй?...

Слухаючи таке, командір аж звівся на лікоть.

— Чорт бери, — проговорив він. — То ви вчена людина!...

Цифри, до яких командір ставився з таким пієтетом, приголомшили його. Володько відразу помітив його перехід з „ти" на „ви". І ще помітив, що він не знає, що йому далі казати, тому звернув на інше.

— Да... Це все глупо. Життя страшно дурна річ. Особливо наше. Воюй, бийся... Ви, молоді, не знатимете такого...

— Дивлячись, які молоді — каже Володько. — Я, наприклад, досить зазнав його. О, досить. Війна. Зміна шости влад. Цар; Керенський; Центральна Рада; Гетьман, Петлюра, большевики; поляки, знов большевики... От вам і не шість, а вісім змін. Хіба це не досить? Ви... Чи знали ви, скажемо, в девять років, що таке смерть? Бачили ви кров? Чули рев гармати? А я, товаришу, все це не тільки бачив, а пережив кожним нервом, кожною з отих 222 кісточок. Дитячим нервом і дитячою кісточкою. А це, товаришу, ріжниця.

Володько чує до цього чужого чоловіка якесь інтриґуюче довіря. Він навіть задоволений, що може довідатись про глибші й таємніші думки цього сирого створіння.

— Також, — добавляє Володько в перерві, поки командір намірявся відповісти, — і щодо Бога. Скажу сам за себе. Називаю себе найбільшим дурнем дурнів. Від кількох літ я захотів не вірити. Я навмисне перестав хреститися й молитися. Я навіть слово Бог демонстративно пишу молою літерою. Мені це спричиняє приємність. Розумієте? Те саме, як дитина бавиться з вогнем. Але в глибині душі я забобонно боюсь Бога. В часах упадку чи особливо тяжких ментів життя я потайки молюся з глибокою вірою, що Бог вищий від моїх дитячих химер і він з приємністю дарує мені їх. Але це є легке відношення до своєї віри. В будучому... О, товариш командір, я напевно буду не тільки вірити в Бога, але й буду шукати форми для тієї віри...

— Даа! — протягнув командір. — Чорт знає, що з вашого брата за народ вийде. Але по всьому бачу, ви контрреволюціонер. Такі слова, у стільки літ. Скільки вам? Шіснацять? Не більше. Але ви людина недурна. Ні, ні. Недурна. А яка по вашому зо всіх змінених влад найліпша?... Моє питання дурне. Знаю... Але все таки. Надіюся на вашу отвертість...

— Хм, — сказав Володько. — А по вашому?

— Наша! — зазначив твердо командір. — Наша! Ми, молодий чоловіче, дикі. Так. Але ми за найбільшу правду...

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЯК СТОЯТИ.

У колеґії Велзлі завели кляси навчання, як стояти й сидіти.

Кожної суботи рано хлопці й дівчата збираються в салі, а професорка навчає їх, як сидіти, стояти й ходити без напруження.

Багато родичів купили собі з курсу; думали, що в цій справі вони вже все знають. Тимчасом багато родичів, що приводили дітей на цей курс, самі оставались на лекції, щоб послухати викладу. Признали цим, що вони всього ще не знають.

ЧОГО МАЮТЬ УЧИТИ?

С. Ралф Гарлов, професор „Смит Коледж", розписав до ріжних колеґій листи з запитами, як ці колеґії приготовляють студентів до справжнього життя.

Цікаво було би знати, що він розуміє під приготуванням до справжнього життя.

Отже питається проф. Гарлов колеґій, чи вони вияснюють студентам питання, що відносяться до таких справ, як: війна й мир, упередження до чужих народів, подружжя й боротьба за кращий суспільний порядок.

СТАРЕ, ЧИ НОВЕ?

Що проф. Гарлов займає зовсім небувале становище в цій справі, видно хочби з відповідей, які він дістав на свій лист.

Один університет відповів йому, що він уважає своїм обовязком не тикати в своїм навчанню ніяких спірних питань, а інший університет відповів, що студенти хочуть, щоб наука в університеті давала їм силу визискувати краще своїх ближніх, а не будувати кращий суспільний порядок. Багато університетів признали, що в них панує упередження до чужих народів та що університети не роблять нічого для зясування ваги полових справ для своїх студентів і студенток.

І справді: що краще: старий плян науки, що закривав студентам очі на ці питання життя, чи новий, що їм на них очі відкриває?

ЗАРІБКИ АРТИСТІВ.

Інститут Прета для красної й ужиткової штуки розслідив питання: як заробляють артисти.

Як звісно, за загальним переконанням артисти заробляють мало. Американські письменники пишуть про них, немовби вони мали більше, ніж треба до смерти, а менше, ніж треба до життя. А українці кажуть, що заки маляр намалює сливку, то зїсть вола.

Тепер Інститут Прета зробив докладні допити й переконався, що артисти пересічно заробляють на початок по $22.52 на тиждень.

ВЖЕ ЗНАЄ ПО ПОЛЬСЬКИ?

Будуча королева Голяндії виїхала на медові місяці до Криниці. З того приводу телеграфують, що принцеса Юліянна навчилася вже по польськи. І то не лише навчилася по польськи, але й уже навіть польської мови вживає.

Ось совгалася вона на скі й упала в сніг. Фотографи кинулися до неї фотографувати, але вона крикнула до них по польськи: „Прошу не фотографувати!"

Як казав польський поет: „Те все правда, те все було може але це я поміж казку вложу". Ціла історія нагадує звичайну народню анекдоту про польську паню, що їхала санкуватися з українським візником і пробувала говорити по українськи.

І ТАМ МОЖНА ДЕЧОГО НАВЧИТИ.

До Америки приїхав оноді на низку відчитів данський моряк Петер Фройхен, що написав недавно книжку під наголовком „Пригоди в підбігунових околицях".

Говорити він мав у своїх відчитах про ці околиці. Хоч роджений у Данії, він жив у підбігунових околицях 25 літ, оженився був з ескімоскою й має двоє дітей, з котрих одно, нині 20-літній син, живе в підбігунових околицях як мисливий.

При висіданню з корабля газетярі питалися його, чи не краще було би прогнати всіх білих з краю ескімосів. Фройхен сказав, що він ніколи такої думки не висказував. Він самий переконався про корисний вплив білих на ескімосів. Як він приїхав до Гренляндії 25 літ тому, тубильці жили тоді в хатах, котрих вікна були закриті шкірами. Вони їли тоді лише товщ і мясо. Від такого життя вони мерли па сухоти. Від того часу данський уряд почав дбати за тубильців і ескімоси щораз здоровші. Нині їх варто побачити.

Народ самий часто не може перевести дослідів над своїм здоровлям. Для цього потрібна урядова орґанізація.

ЗАРОБЛЯЄ НА ВІЙНІ.

Недавно появився англійський переклад французької книжки під наголовком: „Доходи з війни впродовж віків".

Автор доказує, що з війни тягнули зиски: 1) ґенерали; 2) фабриканти амуніції; 3) банкири; 4) контрактори й доставці всякого краму арміям.

І каже, що колись найбільше заробляли ґенерали, а нині найбільше заробляють контрактори, спекуланти й доставці краму. Як каже автор, у часах Христа на війні заробляв цезар, а нині заробляє фабрикант мясних консерв.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

МОСКОВСЬКИЙ РОБЕСПЄР.

Теперішня совєтська „чистка" це тільки димова заслона, під якою криється московський націоналізм, що зачинає показувати своє правдиве обличчя. Сталін зґубив свою голову, як описує один американський кореспондент, порівнявши його з французьким Робеспером, який розправляється по диктаторськи з членами опозиції.

Остання Сталінова чистка, започаткована в серпні 1936 року, треває до нині. В Москві йде невидима боротьба між націоналістичною московською партією і рештками старого проводу. Це боротьба зростаючого в силу фашизму в Росії з рештками тих ленінців, що викликали революцію.

Сталін перебрав тепер ролю Робеспера большевизму. Вимордувавши всіх старих провідників большевицької опозиції, він іде слідами Робеспера, що останній упав перед приходом Наполеона.

Коли вже не стане тих, що були творцями большевицької революції, що в вогні й крові знищили теж і відроджену Українську Державу, то по них покотиться і голова Сталіна. Бонапартівський переворот вийде з червоної армії. Нині Сталін фактично не є господарем, бо правдивим господарем є військова колеґія, що контролює червону армію. Завтра Сталін може бути їх підсудним. Як це станеться, то на місце совєтського Робеспера прийде московський Гітлер або Мусоліні. Прихід обороту таких подій заповів ще серпень 1936 року. В тім часі Зіновєв, перший голова Комуністичного Інтернаціоналу, і Каменев, перший предсідник московського совету, були розстріляні разом з іншими на приказ Сталіна. Суд щоправда відбувся, але тільки на те, щоб обдурити світ. Теперішні підсудні, це ті, що в 1917 р. будували разом з Леніном першу комуністичну державу.

Кароль Радек (жид з Тарнова), був довгі літа провідним духом комуністичного руху в Німеччині, Австрії і Польщі. Радек був співпрацівником Бели Куна, що викликав комуністичну революцію Мадярщині. Він був автором славетних листів, підписаних закордонним комісарем Чічеріном. Донедавна займав місце редактора часопису „Ізвестія". Серебряков, це Сталінової попередник, що в ролі секретаря комуністичної партії перебув грізні роки революції від 1919 до 1921 року. Кажуть, що Серебряков був один з найлюдяніших большевиків. Сокольніков, це бувший комісар фінансів, що служив як пов. амбасадор до Великої Британії та грав поважну ролю підчас большевицької революції, організуючи постачання червоній армії. Дальше бачимо і Муральова, котрий проводив большевицьким полкам у Москві й в Петрограді. Коли Ленін повалив уряд Керенського, Муралов визначив себе як командант червоної армії. Одним з підсудних є Григорій Пятаков, син багатого київського купця, економіст і дорадник у тяжкій індустрії і близький співпрацівник Леніна.

Ленін вибрав з комуністичної партії шістьох членів на провідників: Троцького, Сталіна, Зіновєва, Каменева, Бухаріна і Пятакова. З тих шістьох двох — Зіновєва і Каменева — розстріляно в серпні минулого року, Пятаков є на лаві обвинувачених, а Троцький на вигнанні. Бухарін усунений з редактора „Правди" і буде мабуть суджений з другою групою „товаришів Леніна". Лишається тепер сам Сталін, якого бажав усунути сам Ленін, називаючи його по здавленню ним кривавого повстання в Грузії дикуном. В листі до Троцького він вимагав усунення Сталіна з секретаря партії.

Сила, що передала Сталінові ролю Робеспера, була вирощена творцями московського комунізму. Вивіска великої СССР може бути помальована на червоно, але корінь є національно-московський.

Нова ґенерація, яка тепер в Росії приходить до слова, не знає Маркса ні Леніна, не знає історії революції. Вона вважає стару ґвардію комуністів найбільшим лихом на шляху до поступу і цивілізації.

Усунення Ягоди зі становища шефа ГПУ кілька місяців тому вказує на остаточну перемогу червоної армії. Провід червоної армії дістався до керівної системи. Тепер прийде до остаточної розправи з тими комуністами, що тримали уряд в імені тих теорій, що давно вже погребані.

Коли ця „чистка" буде вже на укінченню, прийде черга і на Сталіна — Робеспера російської революції.

Андрій Щиґол,
Джерзі Сіти, Н. Дж.

—Кого називаємо добрим дипльоматом?

—Когож?

—Такого, що все памятає день уродин жінки, одначе ніколи не знає, скільки вона кінчить літ.

УКРАЇНКА В АНГЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ.

Найкращим показником зросту ваги українського питання в Англії є постійний зріст „українки" в англійській пресі. Для порівняння подаємо понижче коротку табелю, зложену на підставі витинків, зібраних Українським Бюром у Лондоні, почавши від року 1931.

Хоча Бюро докладало всіх зусиль, щоби збірка була якнайповнішою і щоб обнимала витинки з усіх часописів, які появляються у Великій Британії, всетаки треба припустити, що біля 10% витинків не попало до збірки. Будуть це згадки в малих провінціональних тижневиках, і менше знаних періодиках.

Довголітньою та впертою працею вдалося врешті осягнути те, що англійський загал має принаймеше поняття, що це Україна, хто є українці та чого вони бажають. Вдалося осягнути також те, що всі поважніші видавництва, редакції та кореспонденти перестали вживати назв, які передше вносили тільки заколот, приміром „малороси", „рутени" і одностайно вживають назв „український", „українці". Коли перед кількома роками одна з найбільших світових телеграфічних агенцій вжила назви „малороси" і Бюро звернуло її увагу, що правильна назва є „українці", агенція не тільки, що перепросила за неувагу, але й заявила, що повідомить всіх своїх кореспондентів, щоби на будуче вживали правильної назви.

В англійській пресі починають звертати увагу також на голоси української преси, появляються цитати з українських денників, приміром з „Діла", американської „Свободи" та з черновецького „Часу". Появляються навіть карикатури з „Комаря"!

Англійська преса помістила згадок, статтей і ін. про Україну: в р. 1931 — 200; в р. 1932 — 360; в р. 1933 — 627; в р. 1934 — 750; в р. 1935 — 883; в р. 1936 — 1,163.

Можна припускати, що зріст зацікавлення українським питанням буде й надалі зростати в тій самій пропорції, що дотепер.

Закордонна пропаганда є одним з найважніших чинників в підготові будови власної держави. Вона вимагає не тільки великого вкладу енерґії та гроша, але й моральної піддержки українського загалу. Теперішні світові події ведуть до загальної кризи, яка не повинна заскочити українців непідготованих. „Я переконаний, — сказав міністер Іден дня 12. січня ц. р., — що рік 1937 буде рішати долю нашої цивілізації". Його знаменні слова повинні застановити також і українське громадянство. — (Укбюро, Лондон).

НОВІТНІЙ МЕТУЗАЛЕМ.

Відколи помер у віці 16 літ відомий „рекордмен у літах" турецький Метузалем Зоро-Ага, хоче цю славу здобути його земляк Ахмет Бей. Він твердить, що скінчив уже 135-тий рік життя. Так то він був би найстарший чоловік на світі. Ахмет Бей твердить, що свою високу старість завдячує цьому, що все пив багато студеної джерельної води (?) на мандрівці. За все життя ніразу не був тяжко хорий. У їжі не перебирав. Їсть мясо, городовину, рибу, овочі. Пе також правильно чай і каву. Крім того випиває денно багато молока.

—Чи ваш син іще й далі студиює?

—О так, кінчить саме медицину, одначе остається ще й далі в університеті, бо хорі мають більше довіря до старших лікарів.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

АКРОН, О.

Листопадове Свято.

Подібно як по інших громадах, від кількох років і наша громада святкує Листопадове Свято. Був час, що цей гарний звичай ми занедбували. А це не було добре, бо якраз тепер ми всі повинні цікавитися громадською роботою. Якраз тепер народня справа потребує більш помочи, ніж колинебудь передтим. Треба вірити, що відтепер наша громада ніколи не буде лишатися позаду інших і все буде спішити з помічю національній справі.

Цей раз внаслідок певного ослаблення серед наших провідних сил наша громада не всилі була відсвяткувати Листопадового Свята концертом. Одначе за старанням церковного уряду й інших членів громади, 13. грудня м. р. в місцевій українській кат. церкві відбулася Служба Божа, яку відправив о. Середа при гарно прибраній стрілецькій могилі. Могила була прикрита зеленим килимом і на ній лежали два стрілецькі кріси, а також над нею стояв білий березовий хрест. На хресті висіли жовто-сині ленти з написом „Борцям за волю України".

По Службі Божій о. Середа відправив жалібну панахиду по полеглих борцях, а після панахиди виголосив дуже гарну проповідь, у якій згадав про минулі часи української визвольної боротьби, а також про теперішню, що ведеться нині на українських землях. Він теж завізвав вірних, щоб зложили свої щирі жертви на українських інвалідів і на визвольну боротьбу. Збіркою занялись Олекса Цепко і Іван Мончак. Зложили отсі особи по $1: о. П. Середа, О. Цепко, І. Цепко, К. Цепко, В. Пулк, А. Сироїд, М. Хорощак, П. Славіч, В. Сенюк, Н. Сорока, М. Огар, Г. Лесняк, Я. Іваницький, М. Петруна, Н. Українець, М. Філяс, І Гурин, І. Семенюк; по 50 ц.: І. Мончак, В. Поливка, Н. Шквара, Т. Баран, М. Іванцьо, Стефанія Чулік, Текля Лесняк, Софія Томко, Т. Маційовський, М. Судомір, К. Пирка, Е. Мельник, Д. Мискало, М. Сікора, И. Бур; дрібними жертвами $3.25. Разом $28.75. Гроші вислано через Обєднання: $15 на інвалідів і $13.75 на визвольну боротьбу.

Олекса Цепко.

— Ви пишете про Персію, а ви зовсім не були в тім краю!

— Щож з того. Італійський поет Данте також не оглядав на власні очі пекла, а написав поему „Пекло"!

НОВІТНЯ ТЕХНІКА — ПЕРЕД 2,000 ЛІТАМИ

Може неодному, що кинув монету до автомату та дістав відтам чеколяду чи папіроски, прийшло на думку, як то зчудувались би старинні греки або римляни, коли побачили таке чудо техніки! Та чи справді старинні часи були такі вбогі на винаходи! Ні! Коли слідуємо за історією деяких винаходів, то можемо переконатися, що — як сказав Бен Акіба — все вже було.

Двері святині відчиняються самі.

Зачнімо від автоматів: подибуємо їх уже у клясичній старині, а здається, що вже навіть египтяни та індійці знали доволі удосконалені автомати. Коли хто при вході до святині вкинув гріш, то із курка випливала свячена вода. Скількість води залежала від скількости вкинених грошей. В деяких святинях відчинялися двері самі від себе, як лише запалився на престолі святий вогонь.

Предтечі скорострілу.

Хто подумав би, що навіть скоростріл, який ми вважаємо зовсім новітньою зброєю, у скромній відміні був уже тому дві тисячі літ? Із записок грецького математика Герона*) та римського будівничого Вітрувія**) довідуємося, що тоді вже вживали „машинових луків", якими можна було випустити на мінуту сто до сто двацять стріл. При помочі корби лук за кожним разом скоро наново напинали, а в ровець входила нова стріла. Та той винахід, видно для добра людства, пізніше призабули.

„Таксі" у старинному Римі.

Сьогоднішні шофери з вдоволенням приймуть вістку, що вже в старинному Римі були справжні таксаметри. І так оповідає нам той сам Вітрувій про мірник дороги або т. зв. „годометер". Цей „годометер" функціонував так, що кожний оборот колеса переходив на систему триб. Як лише віз зробив милю дороги, впадала одна кулька з голосним звуком у металеву посудину. Коли віз приїхав на місце можна було тоді із скількости кульок довідатися, скільки миль зробив віз. На жаль, не каже Вітрувій, скільки платилося тоді за милю дороги. Тому теж не можемо справдити, чи ціни їзди були тоді в Римі дешевші, як у нас тепер у 1937 році.

Хто справді винайшов порох?

У наших часах, коли хтось сумнівається про духову підприємчивість якоїсь особи, каже: „Він не винайшов пороху". Та про старинних греків і римлян не можемо того сказати. Вони правдоподібно знали вже про вибухові прикмети пороху. (Звичайно приписуємо винахід стрільного пороху Бертольдові Шварцові [Константин Анкліцен], німецькому черцеві, що жив у початках 14-го століття). „Грецький вогонь" уживали часто у битвах і при облогах. А Марк Грек (Маркус Грекус) дає навіть такий припис: „Взяти одну частину кальофонії, одну частину сірки та шість частин салітри, дрібно споршкованих, і змішати з лавровим олійком. Це все дати до рурки та запалити. Вогонь полетить із рурки та знищить усе по дорозі..." Зрештою при виробі грецького вогню вживали вже й вугля.

Тунелі зперед 2,500 літ.

Деякі будови із старинних часів, як піраміди, водопроводи, цирки та дороги ще й сьогодні називаємо чудом техніки. Та менше відомо є, що вже тому тисячі літ будували справжні тунелі. Так напр. мусимо подивляти гіскійський проруб, який повстав у Палестині коло 7-го століття перед Христом, а мав служити для засоблювання водою. Цей тунель копали так, як це сьогодні роблять, себто з двох кінців рівночасно, а хоч не був простолінійний, то ріжниця рівня при стрічі обох підземних ганків не виносила й одної стопи. Отже інжинери вже в старині були неабиякі.

Плятонів будильник і електрична риба.

Славний грецький фільософ Плятон послугувався вже, як і його сьогоднішні товариші, будильником. Наслідком натиску води, яка збиралася по якомусь часі через відплив, повставав свист, який в бажаному часі будив сплячих. Навіть електротерапія була вже відома у старовину. Хорих, що жалілися на тяжкі болі голови, деякі лікарі лікували так, що клали їм на голову рибу, звану ковязник очкастий***), рибу подражнювали, а вона виділювала з себе електричність. Після такого лікування хорий уже не чув болів, бо дане місце було заголомшене.

*) Герон, грецький математик, жив коло 100-го року перед Хр. в Олександрії. Винайшов формулку до обраховування трикутника з трьох боків і геронську фляшку або „бальон". „Геронський бальон" це посудина, до половини наповнена водою, у якій отверта троща сягає майже до дна. Коли у посудині згустити повітря, трощею випливає вода. На цьому Героновому винаході основується фляшка для содової води, вогнева помпа і т. п.

**) Вітрувій Польо Марік, жив за цісаря Августа та Тиберія. Написав книжку про будівництво.

***) Ковязник очкастий (Torpedo narce) має між головою та грудними плавцями електричний прилад, яким може справляти сильні удари, коли хто його діткнеться, а навіть приголомшувати підходячого неприятеля та вбивати менші звірята, якими живиться. Буває дві-три стопи довгий, а водиться в Середземнім морі та Атлянтійському океані.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Рідну Школу.

Бр. св. Володимира, від. 130 У. Н. Союзу, ухвалило на своїх зборах 16. січня ц. р. призначити з братської каси $15 на Рідну Школу та вислати ті гроші через Обєднання.

М. Коваль, секр.

ЛИТЛ ФОЛС, Н. Й.

Молодь колядує на визвольну боротьбу.

Хоч мала наша громада, зате має щирих і патріотичних українських дітей, що є зорганізовані в товаристві „Синьо-жовтий Клюб". Вони зробили на минуле Різдво Христове несподіванку: рішили піти з колядою на визвольну боротьбу. Передтим вони попросили священика о. Й. Филиму, щоб виголосив у церкві людям про їх намір колядувати на потреби старого краю, а о. Филима виголосив гарну проповідь і додав їм тим ще більшої охоти. До коляди зголосилися самі дівчата. Вони також дуже гарно колядували, так, що не одному їх спів нагадав рідний край, молодість, та про те, як то молодь в краю ходила також з колядою на Різдво. Це гарний український звичай і навіть американці його похвалюють. Наші молоді дівчата, що забажали своїм трудом причинитися до визволення України, пішли з колядою, не зважаючи на те, що того вечора лив поганий дощ. Хоч помокли, проте вони витревали до кінця. Одна другу загрівала до витревалости, щоб докінчити розпочате діло. А все це вони робили в імя гарної ідеї.

Мимоволі насувалася думка: як би то ми всі українці були того духа і того завзяття, що ті молоді дівчата, які навіть не бачили старого краю, тільки чули про нього від своїх добрих родичів, то напевно не треба би довго чекати, щоб повстала незалежна, соборна Українська Держава.

По коляді ходили: Ольга Васій, Катерина Колєнишин, Марія Остап, Юлія Осташ, Ольга Рекрутяк, Софія Спурза, Михайлина Русин, Евгенія Паламар і Михайлина Паламар. Жертвували по $1: Н. Паламар, І. Дацишин, С. Осташ, М. Русин, І Драбич, О. Годівський, І. Окрепкий, В. Помса, Н. Нановський, Т. Стрілек, В. Опацький, І. Кравецький, І. Слабак, А. Шумлянський, І. Погорецький, И. Франків і М. Скаськів; по 50 ц.: Д. Поцинтелюк, М. Басій, И. Осташ, З. Рекрутяк, М. Конанишин, Л. Спурза, В. Петрашек, Я. Ільницький, А. Леньо, А. Постущак, Марія Коникевич, І. Андрієшин, Г. Скібінський, Ф. Скібінський, А. Алисійчук, П. Корчинський, М. Бабак, М. Кузьмак, А. Клімак, С. Корчинський, М. Чопур, С. Коцуба, Б. Слифка і С. Різник; по 25 ц.: Н. Гавдида, І. Підгорецький, А. Кленик, М. Полчинський і П. Карпович. Разом $30.25. Гроші вислано через Обєднання: $10 на Рідну Школу, а решту на боєвий фонд.

Н. Паламар.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

В неділю, 24. січня ц. р., відбулася в гром. Івана й Олени Бажанів весільна забава з нагоди вінчання їх доньки Олени з гром. Володимиром Мицишином. На забаві, що відбулася в клюбі під ч. 30 Іст сема вулиця, приявні гості не забули за Рідний Край та жертвували на інвалідів $5.27. Жертви зложили: І. Бажан, С. Негрич і Н. Бажан по $1; П. Жмурко, М. Дарчук і Тенетський по 50 ц.; дрібними 77 ц. Гроші вислано через Обєднання.

Михайло Дарчук.

Потопаючий: Рятуйте! Тону! Не вмію плавати!

Голос із берега: Я також не вмію плавати, та ще з тієї причини не кричу!

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (103)

Тарзан не знав про те, що поміч для дикунів ось уже за плечима. Та він догадувався, що вогонь притягне для гарнізону скору поміч. Тому він з цілої сили напирав на обороняючихся дикунів, щоб остаточно їх зовсім поконати. Під цим напором дикуни почали відступати, а далі — втікати. Та тепер воїни Тарзана почали наступати їм на пяти й почали колоти їх мов пацюків списами.

Велика відвага людей-леопардів, з якої вони були всюди знані, обернулася тепер у панічний страх. Їх дисципліна і мораль заломалися цілком. Кождий з них думав лиш про те, щоб себе вратувати. Кілька з них подалися до скритого тунелю, щоб дати знати замковій залозі, що сталося. Та вслід за ними гналися люди Тарзана.

Маленька Нкіма також брала живу „участь" у цій боротьбі. Вона сиділа високо на дереві і зі злости ламала довкруги себе гиляки та верещала мов навіжена, додаючи тим відваги воїнам Тарзана. Раз вона малощо не викрутила собі пальця, думаючи, що крутить голову чоловікові-леопардові. Коли дикуни почали втікати, вона зіскочила на рамя Тарзана і промовила: ми відважні борці!

Але Нкіма спромоглася на цю відвагу, не знаючи, що боротьба ще не закінчена. Бо в той час, коли на одному кінці тунелю знаходилися задихані втікачі, на другому вже маширували їм на поміч цілі загони людей-леопардів. Коли втікачі побачили підмогу, вони безмірно зраділи. Тепер їм ішло про те, щой у тунелю зловити Тарзана і його людей, які гналися за втікачами.